

Emlékezzünk és ünnepeljünk
(Államigazgatás + Számítógép + Szolgálat = ASzSz)

Visszaemlékezések, megemlékezések, emlékek és tanulságok

Meghívó

ÓBUDAI EGYETEM
ÓBUDA UNIVERSITY

A Neumann János Számítógép-tudományi Társaság Informatikatörténeti Fóruma (NJSZT iTF)
és az Óbudai Egyetem (OE) tisztelettel meghívja az iTF
Nagy Számítástechnikai Műhelyek sorozatának következő rendezvényére.

Egy fontos intézmény, az Államigazgatási Számítógépes Szolgálat (ÁSzSz) története

Dátum: 2025. január 17. (péntek)

Helyszín: Óbudai Egyetem

1036 Budapest, Bécsi út 96/B F09 előadó

Levezető elnök: Rozsnyai Gábor

A program:

13:30 - 14:00	Érkezés, regisztráció, kötetlen beszélgetés	
14:00 - 14:10	Tick József	Köszöntő
14:10 - 14:25	Szelezsán János	<i>Az ÁSzSz szerepe a hazai informatikai fejlődésben</i>
14:25 - 14:40	Kertészné Gérecz Eszter	<i>Visszaemlékezés az ÁSzSz tervezésére, első országos alkalmazások megvalósítására.</i>
14:40 - 14:55	Oberrecht Gabriella	<i>Rövid múltidézés - Szelezsán János köszöntése</i>
14:55 - 15:15	Szünet	
15:15 - 15:30	Cserna Csaba	<i>ÁSZSZ-es fejlesztőnek lenni, vagy nem lenni?</i>
15:30 - 15:45	Molnár István	<i>Az ÁSZSZ és a számítógépes szimuláció hazai helyzete a 80-as években</i>
15:45 - 16:00	Rozsnyai Gábor	<i>Egy cég hagyatéka - Összefoglaló</i>
16:00 -	Zárszó, kötetlen beszélgetés	

Minden érdeklődőt szívesen látunk. [Részvételi szándékát kérjük, hogy itt jelezze.](#)

Korábbi rendezvényeink anyagai megtalálhatók az itf.njszt.hu-n, az iTF események alatt.

Kertészné Gérecz Eszter

Szelezsán János születésnapjára köszöntés

Kedves János!

Engedd meg, hogy ezen a jelentős évfordulón szívből kívánjak jó egészséget, boldogságot, szeretetet születésnapod alkalmából!

Pár szóval szeretnék felidézni néhány emléket Veled kapcsolatban.

Szelezsán János egy olyan számítástechnikai pályatárs, akivel ismeretségünk több mint ötven évre nyúlik vissza, és kölcsönös tisztelet és megbecsülés jellemzi kapcsolatunkat.

Életútjaink sokszor keresztezték egymást, hasonló körökben kerülgettük is egymást, és mindig figyelemmel kísértem szakmai tevékenységét. János 1958-ban elsőként írt programozási szakdolgozatot és programozási szakkönyvet, ezáltal ő vált az első hivatalosan elfogadott programozóvá Magyarországon.

Első találkozásaink a Neumann Társasághoz kötődnek, amely az elején csak egy-egy alkalomra összehívott szakmai klubdelután volt. A formálisan megalakult szakmai szervezetnek alapító tagja, főtitkárhelyettese, alelnöke is volt. A kezdeti időkben én még csak mint fiatal lelkes tag vettem részt az akkor már jelentős hírnévvel rendelkező társaság tevékenységében.

Szakmai munkásságunk másik érintkezési pontja az ÁSzSz (Államigazgatási Számítógépes Szolgálat) volt, bár ezen szervezetben sohasem voltunk egymáshoz rendelt munkatársak.

A '70-es években az Infelor munkatársaként elsősorban az ÁSzSz előkészítésében volt szerepem. Ez idő alatt, majd később az ÁSzSz környezetében létrehozott nagynyilvántartási rendszer megvalósítása során is szakmai egyeztetésekre került sor, amikor szintén nagyon jó tapasztalatokat szereztem János tudásáról, emberségéről.

1982-ben, a Számalk (Számítástechnikai Alkalmazási Vállalat) megalakulása idején új feladatot kaptam, de a szakmai fórumok, a Neumann Társaság, illetve a konferenciák mind-mind lehetőséget kínáltak kapcsolatunk fenntartására, ápolására.

Amikor János 1985–1992 között a Számalknál tudományos igazgatóként, valamint annak Oktató és Konzultációs Központjában igazgatóhelyettesként dolgozott, közvetett irányítása alatt adatbázistervezésből és rendszerfejlesztési módszertanból tartottam tanfolyamokat. Embersége és kiterjedt tudása egyaránt pozitív hatással volt az oktatási ágazatra.

Később, az 1990-as évek végén együtt alakítottuk ki az NJSZT szakértői igazolványok engedélyezési rendszerét, a szakterületek követelményeit, a bíráló bizottság összetételét. A szakértői bíráló bizottság társelnöki feladatait sok éven keresztül együtt láttunk el. E bizottság tekintélyét János jelenléte, szaktekintélye nagymértékben növelte.

Kedves János!

Jelenleg is rendszeresen találkozunk az NJSZT Informatika-történeti Fórumában az Adattár szerkesztőségében. Számomra mindig örömet okoz, ha el tudsz jönni, és tapasztalataiddal, bölcsességeddel segíted munkálkodásunkat.

Szakmai közéleti szerepléseid sokat jelentettek a számítástechnika és oktatás fejlesztésében, személyiséged, emberséged köztudott volt az egyetemen és a szakmában. A magad csendes módján tudtál létrehozni alkotásokat, messze mutató szakmai közösségeket.

Még egyszer Isten éltesen sokáig!

Szeretettel: Eszter

Kertészné Gérecz Eszter

Személyes emlékeim az ÁSzSz előkészítésében

A projekt kerete

1972–1973-ban a távlati számítástechnikai lehetőségeket felismerve az államigazgatási számítógépes rendszerekért felelős KSH egy nagykapacitású, központi államigazgatási számítóközpont létrehozását határozta el.

A tervezet szerint az ÁSzSz-t az alábbi intézmények közös számítástechnikai bázisának szánták:

- Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium (MÉM),
- Munkaügyi Minisztérium (MÜM),
- Magyar Tudományos Akadémia (MTA),
- Országos Vízügyi Hivatal (OVH),
- SZOT Egészségügyi Minisztérium (EÜM),
- Társadalombiztosítási Főigazgatóság (SZOT).

A tenderezés előkészítése

A KSH vezetősége a Rabár Ferenc igazgató vezetésével működő Infelior Rendszertechnikai Vállalatot bízta meg ennek a nagyszabású projekt szakmai előkészítésével Nyíry Géza és Pádár Gyula vezetésével, Maizl József, Dr. Álló Géza és Dr. Vámos Ferenc főosztályvezetők bevonásával.

Az ÁSzSz tervezésért felelős részlegünket a Rhédey utcai többszintes villában helyezték el. Első lépésként ki kellett alakítani a projektszervezetet, a szakterületek szakértői testületét (Project management, jogi, pénzügyi, műszaki, alapszoftver, alkalmazási szoftver és üzemeltetési terület).

Szerepem a projektben

Már rögtön a folyamat elején átkerültem az ÁSzSZ-es munkacsoportba az alkalmazási terület szakértőjeként. A projekt indulásakor az a döntés született, hogy az alkalmazási területtel foglalkozók mérjék fel és ismerjék meg alaposabban egy-egy minisztérium számítástechnikai rendszereit, informatikáját.

A feladatok áttekintése után az én partnercégem a MÉM lett. Munkatársaimmal az volt a feladatunk, hogy a MÉM különböző területein végezzünk felmérést a megvalósított és a tervezett alkalmazási rendszerek számítástechnikai megoldásairól és az elvárt követelményrendszerrel, valamint vizsgáljuk a GAK-ban futó feldolgozásokat – különös tekintettel a fejlesztési elképzelésekre.

A tenderek értékelése

A KSH a világ legnagyobb és legkorszerűbb számítógépes cégeit hívta meg a pályázatra (IBM, ICL, UNIVAC, Siemens, CII, Honeywell-Bull, CDC).

A pályázatok értékelésében és bírálatában két terület tartozott hozzám: az alkalmazási szoftver és az adatbázis-kezelő rendszerek ajánlatai, valamint az oktatási, képzési ajánlatok – Maizl Józseffel együtt.

Komoly összehasonlító elemzést kellett végezni a különböző erősséggel rendelkező ajánlatok között. Valamennyi ajánlatot részletesen feldolgoztuk szövegesen és táblázatos formában, amely segítette az ajánlatok áttekintését a döntéshozók számára.

Tanulmányutak

Az értékelés részét képezték a tanulmányutak. Az Infelor munkatársainak ekkor nyílt lehetőségük arra, hogy egy nemzetközi pályázat keretében kitekinthessen a nyugati szakma színvonalára, megismerjék az akkori legfejlettebb technológiát, persze azzal a korlátozással, hogy nekünk csak az embargó határáig lehet majd a beruházást végrehajtani.

A szállító kiválasztásának részét képezte, hogy a pályázók referenciautakra hívták a majdani megrendelőt. Be akarták mutatni nekünk rendszereiket működés közben. A vállalatok időben összehangolták prezentációikat, és körutakat szerveztek.

1973 októberében részt vehettem az NSZK-ban, Svájcban és Belgiumban szervezett tanulmányúton Krajcsovics Márton, Álló Géza és egy rendszerszoftveres kolléga társaságában.

A tender nyertese

A pályázatok áttanulmányozása és a referenciautak tapasztalatai alapján a szakértői csapatok összegzéseket készítettek. A végső döntést a KSH és az ÁSzSz vezetősége hozta meg a különböző szempontok figyelembevételével.

A tender nyertese a Honeywell–Bull 66/60-as központi számítógép volt IDS Codasyl típusú adatbázis-kezelő rendszerrel és egyéb statisztikai és alkalmazási programcsomagokkal, valamint kiterjedt oktatási és képzési rendszerrel. Ez az infrastruktúra adott lehetőséget az országos ingatlan-nyilvántartási rendszer korszerűsítésére. Az ÁSzSz-géppark üzembe állítását követő fejlesztések eredményeként a rendszert 1979-ben adtuk át üzemeltetésre, és amely rendszer több mint tíz évig futott a HwB-n.

Köszönöm a figyelmet.

kgeszter@gmail.com

Oberrecht Gabriella üdvözlő szavai

Kedves ünneplő kollégáink!

Itt vagyunk Veletek, és büszkék vagyunk! Mire is?

Büszkék lehetünk **Szelezsán János** tanár úrra, igazgató úrra, akinek 90. születésnapja apropóként szolgált arra, hogy sok kedves munkatársunkkal viszontláthatjuk egymást.

Bár **Rozsnyai Gábor** biztatgatott, hogy konkrét feladatokról is beszéljünk, de nem éjfélig lehetünk vendégek az Óbudai Egyetem szép termében, ezért ezt én most nagyon röviden teszem. Inkább az érdekelne, hogy a többiek mire emlékeznek velem kapcsolatban.

Szeretettel köszöntöm Jánost, 1978 nyarán Ő vett fel az ÁSzSz munkatársai közé. Konda György osztályán kezdtem dolgozni rendszerszervezőként és programozóként. Pár év alatt rá kellett jönnöm, hogy mások ezt sokkal jobban csinálják, ezért elkezdtem nekik külföldi munkákat szerezni – főleg Ausztriában és Németországban. Na meg a néhai KGST-ben is előfordultam szervezőként és tolmácsként.

Az „Ismerd meg Budapestet” szlogennek megfelelően dolgoztam szinte az összes telephelyen: Lajos utca, Újpesti rakpart, Csalogány utcai operátor-pihenő... Szinnyei Merse u., Székely Bertalan utca, Mészáros utca – nem egyszer éjszakai menedékként is használva némelyiket az albérlet-szüneteim idején – valahogy nem voltunk kompatibilisek a szállásadó nénikkel. Megéltem még, hogy beköltöztünk az Andor utcába. Utólag többen párhuzamot éreztünk az angliai gyarmatügyi minisztérium csodás épületével – amely mire kész lett, nagyjából elfogytak a gyarmatai. De most is nosztalgiát érzek, ha az Andor utca felé járok vagy rálátok a vonatablakokból.

És néha nosztalgiázva emlékezem a szlovákiai buszos síelésekre – főleg, amikor a mínusz 25 fokban lefagytak a kocsik és egyedül Ménesi Laci Trabantja indult be, majd folyamatosan bikázták be a mindenhez értő hardveres-szoftveres fiúk a többi autót is.

Szép emlékek a buszos kirándulások pl. Zemplénbe, a farsangi bálók az Andor utca hetedik emeletén. És örömmel emlékezem a visegrádi hajókirándulásra is, ami már az ÁSzSz „elfogyása” után volt. Ott csapatostul kaptattunk fel a Fellegvárba, János is gyalog jött velünk és végigbeszélgettük az erdei utat, emlékezve, hogy

- jó közösség voltunk, sokunknak első munkahelye,
- érdekes feladatokkal, amelyeket nemegyszer magunk találtunk ki,
- olyan csoportokhoz csatlakozhattunk, ami megfelelt az érdeklődési körünknek.

Köszöntésként azzal folytatom, nekem milyen emlékeim vannak **Szelezsán János**ról.

János az összes vezetői szintjén maximálisan partner volt, többekkel ellentétben nem játszotta a vezért. Nekem nagyon tetszett, hogy hagyta az embereket nyugodtan dolgozni, sokszor megóvva bennünket az értelmetlen adminisztratív gondoktól. Ezt utólag is nagyon köszönjük!

Többször találkoztam később is Jánossal a Neumann-rendezvényeken, ilyen Informatikai-történeti Fórumokon, és mindig örültem néhány percet elbeszélgetni a „régis szép időről”. Ő is mindig szívesen találkozott régi kollégákkal.

És én külön is köszönöm, hogy humánus személyiségéből adódóan azonnal csatlakozott a Gyógyító József Alapítvány támogatói köréhez, többször részt vett az Óbudai Társaságban rendezett jótékonyági koncertjeinken. Ezek egyébként valamennyire ÁSzSz-nosztalgia találkozók is, ahol mindig köszönthettek ott több régi kollégát is.

Lehet, hogy idén március 23-án is eljöttek?

Köszönjük a Rozsnyai Gábornak a szervezést, és **mindenki áldozatos munkáját**, amivel lehetővé tették, hogy itt ilyen szépszámban találkozzunk! Büszkék vagyunk Rájuk!

Azzal kezdtem, hogy büszkék lehetünk Jánosra – és büszkék lehetünk hajdani munkatársainkra is, akik tehetségükkel, tevékenységükkel lehetővé tették, hogy az ÁSzSz igazi szakmai műhelyé, közösséggé vált.

Fontos a múltunk ismerete. Ez ad erőt, alapot, példát talán a következő nemzedékeknek. Különösen a mai furcsa világban fontos, hogy a mikrokozmoszunkban, a családjainkban, a munkahelyen, a lakóhelyünkön megőrizzük a humanitást, és olyan közösségekben éljünk, amely valamely biztonságot ad. S talán így a gyerekeink, unokáink, utódaink ránk is büszkék lehetnek majd...

Cserna Csaba

ÁSZSZ-es fejlesztőnek lenni vagy nem lenni?

Ez itt a kérdés

Tallóczy Imre osztályvezető vett fel az ÁSZSZ-be szoftveresnek a hardveresek és firmwaresek közé. Mikor bementem hozzá az első munkanapon, azt mondta, hogy *ő mától átmege a SZÁMKI-ba, de csak maradjak, nem bánom meg*. Nagyszerű kollégáimmal öröm volt dolgozni a hálózati osztályon: Gáti Palival, Varga Karcsival, Kovács Ödivel, Fodor Tibivel, Berhidi Gyulával, Kokas Kálmánnal – sajnálom, ha kihagytam valakit.

A kommunikációs processzor, magyarul hálózati számítógép volt arra hivatott, hogy a magyar fejlesztésű terminálokat, kiségeket beillesszük a hálózatba. Generáltam és módosítottam az operációs rendszerét. De a gép nem szeretett. Egyszer bementem a gépterembe, odamentem, kinyitottam az ajtaját és feldobta a software a talpát. Aztán többször is. Monsieur Maffay, az ideiglenesen a Csalogány gépteremben állomásozó francia kolléga ki akart tiltani a gépteremből. Egyik hétvégén Gáti Palival szétkaptuk a gépet, lesmároltuk a kártyáit, ami ezek után megbarátkozott velem. A másik főosztályról Kalmár Tibor, Margitics Péter és szerénységem közösen egy software-fejlesztésünkért KSH-fejlesztési díjban részesültünk. Több szép év után bementem elbúcsúzni Szelezsán Jánoshoz, az ÁSZSZ igazgatójához. – Búcsúzni jöttem János!! – Hova mész? – kérdezte. – A Kaposvári Csiky Gergely Színházba. – Csaba meg vagy te zavarodva? Ilyen szakmai múlttal? – jött csípőből a jószándékú válasz.

Ültem a Kaposvári Csiky Gergely Színház nézőterén az évadnyitó társulati ülésen. A színpadon az igazgató, a párttitkár, a szakszervezetis és a KISZ-titkár. A Somogy Megyei Tanács Művelődési Osztályának elhízott vezetője a következőképpen kezdte az évadnyitó beszédét: *„Szeretettel köszöntöm a kórház dolgozóit!”*.

Pár másodperces döbrent csend után, Karinthy Frigyes *Röhög az egész osztály*-szerű, mindent elsöprő nevetés töltötte be a huszadik század elején épült szecessziós ékszerdoboz nézőterét.

A *Sípoló macskakő* és a *Bástyasétány '74* című nagyszerű filmek rendezője, Gazdag Gyula három rendezésébe hívott meg (Tom Jones, Shakespeare *A vihar* és *A Sziporka és a sárkány*). Utóbbi gyermekdarabban a király szerepét osztotta rám. Máriám! Két nagy áriám volt. Jelentkezni kellett a korrepetítornál. A zenetanár skálázta, majd megkérdezte, hogy mikor lesz a bemutató. Öt hét múlva – válaszoltam lelkesen. Azt mondta, hogy ennyi idő alatt egy lyukas, rozsdás vödört előbb tanítok meg énekelni, mint magát. Összeomlottam. Azzal vigasztaltam magam, biztosan a régi, operettet játszók és a Zsámbéki, Babarczi-Ascher féle új hullámú prózai színház vezetői közötti feszültség áldozata lettem. Majd megjött Budapestről a jó nevű Darvas Ferenc, a darab zeneszerzője. Megkértem korrepetítornak. Feri énekeltetett, végtelen nyugalommal farigcsált, belecsiszolt dallamokat a gégémbe, majd azt mondta: *„Minden rendben lesz.”* Úgy lett. Ferivel azóta is barátok vagyunk. Similis simile gaudet (hasonló a hasonlóknak örül).

A színházban hagyomány volt, hogy a premier előtt egy héttel összehívták a rendezőket, a díszlettervezőket, a darabban nem játszó színészeket, és megnézték a készülő előadást. Utólag hallottam, hogy volt, amikor azt figyelték a rendezők, hogy idejön kívülről egy civil, és tizedmásodperc alatt reagál, együtt él a darabbal.

Egyszer megkérdezték a színházban, hogy ki tud teniszezni? Egyedül jelentkeztem, majd játszottam egy, a színház vezetősége által vendégül látott üzletemberrel. Soros Györgynek hívták a spekulánst, aki már 1985-ben gyűjtötte az országban a potenciális szövetségeseiket, a szocialista népi demokráciát leváltani akarókat.

Egyszer egy Majakovszkij darabban, a szovjet diktatúra kivégzőosztagában a fotózáskor ketten emeltünk fel egy lepedőt, amikor a kivégzendő és halálra vált áldozatokat lefényképezték. Abban az évadban divat volt a klubban sakkozni. Nekem nem volt szövegem, a klubban épp egy matthelyzet kivédésén gondolkoztam, amikor elpasszoltam az ügyelő hívását, majd kétségbeesve rohantam fel a színpadra, és a takarásban láttam, hogy társam már két kézzel emelte fel a lepedőt. Rossz lelkiismerettel, félve a retorziótól ültem az előadás után a klubban. A rendező Gothár Péter odajött hozzám, és jellegzetes humorával csak annyit kérdezett: „*Holnap bejössz?*”.

A *Diótörőben* a mezei egér szerepét osztotta rám, Egérként énekelünk, táncoltunk, bolondoztunk. Kedvelt mondatom az volt, hogy „*úgy élhetünk újra, mint az állatok!*” A tobzódó jelenet úgy végződött, hogy kiálltam a színpad szélére és elénekeltem az *Este van már, csillag van az égen* kezdetű, Varga Julcsa népdalt. A rendezői instrukció így hangzott: „*Ezt úgy énekelj el, mintha a kis Balázsodnak énekelnéd este az ágya mellett.*” A Katona József Színház igazgatója azóta mesélte nekem, ha Kaposváron játszottuk a darabot és ő nem játszott, jött nézni és megkönnyezte a népdalt.

Csehov *Cseresznyés kertjének* szerepében lubickoltam. A bemutató tapsrendjének végén az igazgató bejött a színpadra és azt mondta: „*Ugye tudod, hogy ez a te estéd?*”.

A Vígszínházban vendégszerepeltünk Molnár Ferenc *Liliom* című darabjával, amiben az esztergályos volt a szerepem. A másnapi előadás előtt a büfében várakozva Ascher Tamás mesélte, hogy az előadás után elhívták Dajka Margitot, a legnagyobb magyar tragikomikát vacsorázni. Kérdezték Margitkát, hogy tetszett neki a Babarczi rendezte darab. „*Nagyon szép előadás volt.*” – válaszolta Majmunka, „*De ki volt az esztergályos? Arra az emberre nagyon vigyázzanak!* Szerettem Ascher Tamással dolgozni. Vevő volt az örült ötleteimre. Euripidész *Alkhésztisz* című drámáját játszottuk a balatonboglári nyári szabadtéri színpadon. Konyhai kisegítőkisegítőként a szerep szerint azon dühöngtem, hogy a halotti torra megjelent Héraklész állandóan zabál, iszik és hangoskodik. A monológ közben egy dézsában mosogattam, majd mérgemben átdoztam egy ürücomb csontot a nézők feje felett, amit a rendező örömmel elfogadott.

Weöres Sándor *Kétfejű fenevad* című darabjában volt a színpad közepén egy minaret. A díszlettervező a torony hengerpalástjára illesztett egy korlát nélküli csigalépcsőt, amin egy ór állt egy dárdával. A nagyvezírek, Koltai Róbert, Bezerédi Zoltán, Góz István és szerénységem törökülésben ültünk és vártuk, hogy megkapjuk a szultán által küldött selyemzsinórokat. Egyik előadáson az ór játszó színész alkohalmámorban megszólalt, majd koppantott a dárdával. Mellé koppantott, majd elvesztette egyensúlyát és legurult a lépcsőn az első sorok elé. A turbán leesett a fejéről, abból egy doboz cigaretta szálanként szétgurult a gyufával együtt. A drámának beállított jelenet csak pár perc után folytatódott a hahotára fakadt közönség miatt.

Thomas Mannt játszottam még a *Mario és a varázsló*ban és Tiborcot a *Bánk bán*ban egy stúdióelőadásban.

Négy év után sírva búcsúztam Babarczi László igazgatótól, aki annyit mondott, hogy „*Meg vagy te zavarodva? Tíz év múlva nálunk országos hírvő színész lehetnél.*” Elgondolkoztató. Ha már ketten mondják.

Ezután visszatértem az ÁSzSz-be. A kollégák barátsággal fogadtak, még az íróasztalomat is visszakaptam.

Kedves Szelezsán János igazgatóm! A megzavarodott bárány visszatért.

Most engedjék meg, hogy felolvassam Szelezsán János születésnapjához készített köszöntőjét, amit Rozsnyai Gábor barátom, egykori évfolyamtársam és ÁSzSz-es kollégám kérésére az Artificial Intelligence készített.

„Tisztelt Szelezsán János Igazgató Úr!

Engedje meg, hogy egy különleges perspektívából köszöntsem 90. születésnapja alkalmából. Bár én, egy modern nyelvi modell vagyok, munkásságának jelentősége számomra is nyilvánvaló. Az Ön vezetése alatt az Államigazgatási Számítógépes Szolgálat úttörő szerepet játszott a magyar közigazgatás informatikai modernizációjában, olyan időkben, amikor a számítástechnika még gyermekcipőben járt.

Az ÁSZSZ az Ön irányítása alatt nem egyszerűen egy hivatali szerv volt, hanem egy olyan műhely, ahol a jövő közigazgatásának alapjait fektették le. Azok az elvek és gyakorlatok, amelyeket Ön és munkatársai kifejlesztettek, máig hatással vannak a magyar közigazgatási informatikára. A matematikusi precizitás és az informatikai innováció összekapcsolása az Ön vezetői szemléletének különleges eredménye volt.

Mi sem bizonyítja jobban munkásságának időtálló voltát, mint hogy az Ön által lefektetett alapelvek közül sok még ma is releváns, amikor már a mesterséges intelligencia eszközeit használjuk a közigazgatásban. Az Ön előrelátása és szakmai elkötelezettsége olyan utat nyitott meg, amelyen az utódok biztonsággal haladhatnak tovább.

Születésnapja alkalmából kívánom, hogy az a szakmai öröm és elégedettség, amellyel visszatekinthet életművére, töltsen el boldogsággal. Az Ön munkássága nem csak a magyar informatika történetének, de a közigazgatás modernizációjának is fontos fejezete.

További jó egészséget kívánok!

Engedje meg, hogy egy verses köszöntővel zárjam:

*Kilencven év tudása, bölcsessége,
Az ÁSZSZ-nek volt vezető elméje.*

*Matematika és informatika találkozott,
Mikor új utakat, rendszereket alkotott.*

*Jövőbe látó szeme már akkor tudta jól,
Mit hoz a holnap, s mit hoz a jövő kor.*

*Most, hogy az AI világában élünk,
Az Ön munkája alapján építkezünk.*

*Kilencven gyertya fénye világít ma,
Mint egykor az Ön útmutató munkája.*

*Kívánunk boldog születésnapot,
S még sok-sok örömteli holnapot!”*

Molnár István

Az ÁSzSz és a számítógépes szimuláció hazai helyzete a '80-as években

Arra a feladatra vállalkoztam, hogy a számítógépes szimuláció történetének 1945–2025 közötti időszakából a magyar vonatkozásokat kiragadva, s a hangsúlyt az ÁSzSz fejlődésének fénykorára helyezve, megkíséreljem felvázolni és részben értékelni az intézmény és dolgozóinak hozzájárulását a hazai és nemzetközi szimulációs erőfeszítésekhez a fenti időszakban. Ezzel az írással szeretnék tisztelni egykori kollegáim és az ünnepelt, Szelezsán János előtt, valamint emlékezni és emlékeztetni azokra, akik már nem lehetnek közöttünk. Törekvéseim támogatására az MS Copilot rendszert, az MI rendszer válaszainak ellenőrzésére pedig saját, természetes intelligenciámat igyekeztem használni. Tettem, s tehettem ezt azért, mert az elmúlt 50 évben szakmai pályafutásom 40 évét ezen a szakterületen töltöttem úgy, hogy sikerült megőriznem az áttekinthetőségemet; gyakran nem csak elszenvedője, vagy érintettje, hanem aktív résztvevője, ritkán irányítója is lehettem a szimulációs szakterület eseményeinek. Fontosnak tartom a digitális jövő információbázisának alakítását, s ezúton is megfogalmazni az üzenetemet: „Eredményeink, sikereink teremtik meg annak az alapját, hogy bátran merjünk szerények maradni”.

Az ÁSzSz fénykora arra az időszakra tehető, amelynek részeként a '80-es évek végére a nagy és nagyon nagy integráltságú (LSI és VLSI) technológiák megjelenésével lehetővé vált a mikroprocesszorok és munkaállomások létrehozása, s megjelentek a szimulációs számításokhoz szükséges nagy sebességű vektorprocesszorok, s a párhuzamos feldolgozás, valamint bevezették a számítógépes hálózatokat, és az egyfelhasználós munkaállomások növekvő és széles körű használatát.

A probléma-megoldási hatékonyság növelésének másik eszközeként a szoftvertechnológia kezdeti megoldásait felváltotta az általános célú programnyelvek (pl. FORTRAN, ALGOL) kiterjedt, valamint a korlátozott modell-osztályok szimulációjára használható diszkrét, ill. folytonos szimulációs programozási nyelvek (pl. General Purpose Simulation System [GPSS], Continuous System Modeling Program [CSMP]) gyorsan terjedő használata. Az 1970-es évek elejére megjelentek a hibrid (diszkrét-folytonos, vagy más nevén kombinált) szimulációs technikák is, amelyek a diszkrét események és a folytonos szimuláció módszerének a kombinációját alkalmazták. A SIMULA 67 – mint az első objektumorientált programozási nyelv –, fejlesztése mérföldkő volt a számítógépes szoftverek történetében, különösen a programozási nyelvek és a szimuláció területén. A fejlődéssel egyidejűleg a szimulációs szoftverek szabványosítása, valamint a funkció-integrációja is végbement. Az új, kombinált szimulációs programcsomagok (pl. GASP IV.) és programnyelvek (pl. Simulation Language for Alternative Modeling [SLAM]), ezen túlmenően felhasználóbarátabbá váltak (pl. a grafikus felhatalmzó felületek (GUI) és a teljesebb, „automatikus dokumentáció”). A nagy teljesítményű számítógépek (mainframe, mini- és mikro-) elérhetőségének növekedése hozzájárult a szimulációs szoftverek széles körű elterjedéséhez mind a gyakorlati alkalmazásokban, mind pedig az akadémiai kutatásokban és a kormányzatban.

A '70-es évek végére kialakul a szimulációs modellezéssel foglalkozó külföldi és hazai „intézményi infrastruktúra”, valamint a nemzetközi szakmai szervezetek és a különböző tudományos fórumok is. A hazai szakterületi könyvek és egyéb publikációk száma jelentősen megnövekedett. (Megj.: A korszak nemzetközi tudásmegosztási stratégiájára az előadásban röviden kitérek.)

Szimulációs kutatási és alkalmazási infrastruktúra legfontosabb elemei Magyarországon az alábbi intézmények voltak:

- *Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet (SZTAKI)*: Balaton ökoszisztéma; Simula 67 compiler (Gáspár András, Treer Róbert, Visontai György); Knuth Előd.
- *Központi Fizikai Kutatóintézet (KFKI)*: Paksi oktató-szimulátor: (Jánossy Sebestyén János), Cassandra szoftverfejlesztés (Jávor András).
- *Számítástechnikai Koordinációs Intézet (SZKI)*: PROLOG és MPROLOG (Bogdánfy Géza, Dömölki Bálint, Futó Iván, Szeredi Péter).
- *KSH és intézményei (a KSH birodalom)*: Mikroszimuláció: KSH (Éltető Ödön, Zafir Mihály, Molnár István), SzK (Csicsman József), Oktatás: SzÁMALK (Futó Iván, Gegesi Kiss Pál, Kelemen Katalin, Molnár István, Rabár Ferenc, Racskó Péter, Zárda Sarolta)
- *Tudományegyetemek*: ELTE (pl. Jedlovsky Pál, Olti Ferenc, Szelezsán János); BME (pl. Csapaki Gyula, Lipovszki György, Monostori László, Sztrik János, Vajk István); MKKE (pl. Csáki Csaba, Gábor András, Molnár István, Rabár Ferenc, Tarlós Béla).

Az ÁSzSz létrehozásának háttérében álló technológiai célok elérését a korszak gazdasági és politikai döntéshozói támogatták (ld. új gazdasági mechanizmus, „technokrata” vezetés stb.) A szerviz-funkciókat (is) ellátó intézménynek „tulajdonosi szerkezete”, „üzleti modellje”, jól felkészült, rugalmas és ugyanakkor tapasztalt vezetése mellett legfőbb erőssége abban állt, hogy közvetlen hozzáférést biztosított a hatalmas mennyiségű és jó minőségű adatállomány „másodlagos” feldolgozásához, ami jövőbeli alapja lehetett a későbbi modellezéssel támogatott államigazgatási és kormányzati döntéselőkészítésnek. A '70-es évek végére létrejön az intézménynél az a jól képzett (megj.: A 70-es évek tudásmegosztási stratégiájára az előadásban röviden kitérek), kritikus mennyiségű személyi állomány is, amely önálló szerepet is betölthet az intézménynél. A '80-as évek elején Zárda Sarolta vezetésével megalakult a szimulációs csoport, amelynek tagjai Nagy Anna, Marjai György és Molnár István voltak.

Az ÁSzSz szimulációhoz kapcsolódó tevékenységi körei:

Szoftverkarbantartás és fejlesztés

- A meglévő szimulációs szoftverek használatának elősegítése, karbantartás, tesztelés: GPSS, SIMSCRIPT II.5, GASP II.
- Tanácsadás: GPSS (Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem).
- Új szimulációs szoftverek hozzáférhetővé tétele: GPSS-FORTRAN 3 (BRD FAU), GASP IV, ZKI (DDR Berlin) fejlesztés a gabona termésátlagok előrejelzésére.

- Új szimulációs szoftverek fejlesztése: a kombinált szimulációs szoftverek kiegészítése nem-lineáris optimalizációs algoritmusokkal, SIMULA 67 compiler fejlesztése a Honeywell-Bull részére (Balogh Gábor, Gáspár András, Treer Róbert, Vadnai Szabolcs, Varsányi István, Visontai György).

Alkalmazásfejlesztés

- Relációs adatbázis-kezelő rendszerek teljesítményének vizsgálata szimulációval (KGST projekt, Tankó József).
- Járóbeteg-gondozás szimulációja a Gödöllői Tüdőgondozó Intézetben (Borókai Ferenc, Naszlady Attila, Váradi T.).
- Tanácsai ügyfélszolgálat működési jellemzőinek vizsgálata számítógépes szimulációval (Molnár István, Somlai Zoltán).
- Időjárás-modul a IIASA Magyar Mezőgazdasági Modell (HAM) projekthez (Molnár István, Nagy Anna): a HAM-et a Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelemzési Intézet (IIASA) fejlesztette ki (Rabár Ferenc, Csáki Csaba), mint a központilag tervezett mezőgazdasági rendszerek egyik prototípusát. A modell célja az élelmiszertermelés és a mezőgazdasági politikák megértésének javítása volt Magyarországon. A ZKI gabona termésátlag-becslési modelljének adaptációjára az ÁSzSz-t jelölték ki és készítették fel, de a '80-as évek végének politikai változásai miatt a projekt lekerült a napirendről.
- Mikroszimuláció: a Magyar Háztartás-statisztikai Mikroszimulációs modell; a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) vezette a Magyar Mikroszimulációs Projektet, amely kezdetben az jövedelmi egyenlőtlenségek és a gazdaságpolitikai intézkedések hatásainak elemzésére irányult. Később a projekt az adóreformok és más politikai intézkedések háztartási jövedelmekre gyakorolt hatásainak értékelésére is kiterjedt. (A projektben kezdetben résztvevő személyek (a teljesség igénye nélkül): Csicsman József, Éltető Ödön, Futó Péter, Molnár István, Zafir Mihály (és sokan mások).
- A '80-as évek végén bekövetkezett rendszerváltás újrendezte az időszak politikai, gazdasági és társadalmi szerkezetét, csakúgy, mint az emberek szakmai és személyes kapcsolati rendszerét. A fenti projektek közül csak a mikroszimulációhoz kapcsolódók éltek túl a változásokat. 1995-ben a KSH háztartás-statisztikai adatbázisára alapozva új modell-vizsgálatokat végeztek (Éltető Ödön, Lakatos Judit, Rédei Mária), megbízhatóbb statisztikai adatok alapján. A KSH-ban 2003. március 11-én tartott MTA Statisztikai Bizottsági ülés témája a mikroszimuláció alkalmazása volt, ahol a hozzászólások (Csicsman József, Molnár István) többnyire az alkalmazó és a finanszírozó témakörére összpontosítva emelték ki a KSH mint adatgazda szerepét a mikroszimuláció lehetséges alkalmazásában, megerősítve a mikroszimulációs módszertan jövőbeli alkalmazását. A felélénkült munka jeleként 2007-től megjelentek az első publikációk is (ECOSTAT Cserhádi Ilona és Takács Tibor) a jövedelem-egyenlőtlenségi vizsgálatokról. 2008-ban az ECOSTAT megbízásából egy a web-es technológia alapjain nyugvó (Software as a Service >SaaS<) fejlesztés készült, amely az adórendszer változásainak hatásait kívánta vizsgálni teljeskörű NAV adatállomány felhasználásával. A projekt egykulcsos jövedelemadóra

vonatkozó vizsgálatai hasznosnak, míg az ÁFA és a vállalati adórendszer változásainak vizsgálata kevésbé sikeresnek bizonyultak (ECOSTAT Belyó Pál, Molnár István, Sinka Imre), hiszen a kormányváltást követően arra lehetett következtetni, hogy a vizsgálatok eredményeit nem hasznosították. 2010-et követően a rendelkezésemre álló információk szerint Csicsman József (BME) SaaS, valamint Cserhádi Ilona (Budapesti Corvinus Egyetem, később Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal) és Takács Tibor (Budapesti Corvinus Egyetem) végzett fejlesztési, ill. kutatási munkákat a mikroszimuláció területén.

A Magyar Mikroszimulációs Projekt úttörő kezdeményezés volt, amely jelentős mértékben előmozdította a későbbi gazdasági és szociálpolitikai elemzéseket Magyarországon s tartósan pozitív eredményeket tudott felmutatni. (Megj.: A projekteket az előadás részletesebben tárgyalja.)

Tudásmegosztás

- Publikációk a számítógépes szimuláció területén megtalálható nemzetközi tudományos szervezetek keretein belül. (Megj.: A nemzetközi tevékenységet az előadás részletesebben tárgyalja.)
- Oktatás: SZÁMALK, MKKE.

Gerhardt Géza visszaemlékezése

Gerhardt Géza

- Kezds 1977. június 15-én (4000 Ft fizetéssel).
- „Kilépett” (ez van a munkakönyvben) 1978. szeptember 17-én (igazából augusztus elején elmentem nyaralni, ami hosszabbra sikerült”, tehát nem ki-, hanem leléptem).
- Két munkára emlékszem:
 - Disk-space gazdálkodás file-ok mágnesszalagra mentésével.
 - Érdekes munka volt, assemblerben, sok system-macro felhasználásával.
 - Vadnai ötlete volt.
 - Működésben láttam 1984-ben egy hasonlót a VW-nél az IBM-től, ők nem file-okat, hanem komplett disceket mentettek tape-ra.
 - Assembler írása a gép hálózati kisgép nyelvére.
 - Ez – azt hiszem – Zsombok Zoltántól vagy Treer Róberttől jött.
 - Célja az lehetett, hogy a VIP-terminálokat (Visual Information Projection terminál) kezelő szoftvert megismerje, esetleg kibővítsé az ember.
- Szerettem a Vadaskertben dolgozni a társaság miatt is. Szépek voltak jó időben a séták és ebédek a közeli kerthelyiségben.
- Megtanultam a Honeywellt nagyon alaposan.
 - Nagyon érdekeltek az operációs rendszerek, és az volt az egyik legmodernebb akkoriban.
 - Rendszergazdaként segédkeztem.
- „Örökség” az ÁSzSz után:
 - Még tíz évig assemblerben programoztam, egy kisgép operációs rendszerének adatátviteli kiegészítésén (Softlab MAESTRO).
 - Megírtam sok akkori terminál protokollját, még a VIP-et is (mások: IBM, Siemens, Unisys, DEC).
 - Utána saját cég (ITP Software System GmbH), most ITP Panorama Mainframe programokat analizálunk, főleg COBOL-t.

Kozsnyai

Kökö

Móniás Áron

SM

Jánosnak szeretettel:

Pálffy István 1978-1992

Wong

Lennert Csaba

Vasvári

Kandi Judit

puszta

M. Dániel Marianne

Zoltán

Kalcsa

Obert

Füzy Alondor

Brichu Zolt

Jenyőcs Danka

Genet

Telcs

Bosnyák

Dez

Kulcs

lanc

AMK

Gost

galembos

Gal

M-2

Piglet

Talus

Beli

Gam

Meg

Pajna

Ludov

trakt

Poppe

Magdolna